

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96

E - mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департаментам (управлінням)
освіти і науки обласних,
Київської міської
державних адміністрацій,
Інститутам післядипломної
педагогічної освіти,
керівникам закладів загальної
середньої освіти

Щодо методичних рекомендацій
для 3 класів експериментальних
закладів загальної середньої освіти

Міністерство освіти і науки надсилає для практичного використання методичні рекомендації для вчителів-учасників всеукраїнського експерименту за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної середньої освіти» щодо викладання навчальних предметів у 3 класах закладів загальної середньої освіти в 2019/2020 навчальному році.

Просимо довести їх до відома керівників закладів загальної середньої освіти та вчителів.

Додаток на 13 арк.

Заступник Міністра

В. А. Карандій

Лінійник, 4814761
Лотоцька, 4814768

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№1/9-513 від 14.08.2019

0657484600

Методичні рекомендації для 3-х класів експериментальних закладів освіти НУШ

У 2019-2020 навчальному році у 3-х класах експериментальних закладів освіти НУШ (наказ Міністерства освіти і науки від 13.07.2017 року № 1028 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів») освітній процес здійснюватиметься в рамках дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня з теми «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти».

Навчання у 3-му класі відзначається переходом до другого циклу початкової освіти — основного, що передбачає певні зміни у підходах до навчання, виховання та розвитку учнів, оцінювання їхніх навчальних досягнень. У той же час в організації освітнього процесу в 3 класі зберігається наступність з попереднім циклом навчання: проводяться ранкові зустрічі, реалізується інтегрований підхід до організації змісту навчання, застосовується формувальне та підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів із використанням компетентнісних завдань.

Основними формами навчання учнів є навчальні заняття (уроки) різних типів, екскурсії, проекти та інші форми за вибором учителя. Формами організації діяльності дітей у 3 класі є колективна, групова, індивідуальна. Особливу увагу рекомендовано приділяти організації групової роботи учнів.

У 3 класі застосовується інтегрований підхід до організації освітнього процесу, що передбачає інтеграцію змісту та видів діяльності різних освітніх галузей навколо тем та проблемних питань природничого та соціокультурного змісту. Середня тривалість вивчення однієї теми дорівнює одному місяцю. Теми, що пропонуються для вивчення учнями протягом навчального року, враховують очікувані результати навчання, окреслені в модельних навчальних програмах, та дослідницькі інтереси дітей. Проведення ранкових зустрічей організується в освітньому процесі на початку навчального дня перед першим уроком або на початку першого уроку за рішенням закладу освіти, незалежно від розкладу навчальних занять.

Домашні завдання мають диференційований характер і пропонуються учням із метою самовдосконалення з урахуванням результатів формувального оцінювання. Можливим варіантом домашнього завдання може бути ознайомлення з довідковими матеріалами в бібліотеці, інтерв'ю батьків тощо. Також учитель може використовувати модель навчання «Перевернутий клас», коли учням пропонується вдома переглянути навчальні відеоматеріали або інформаційні ресурси для опрацювання нового навчального матеріалу чи закріплення вивченого. Натомість у класі вчитель пропонує учням виконати практичні завдання до тієї теми, яку вони засвоїли вдома.

Пріоритетними методами навчання у 3-му класі є дослідницькі, творчі, проблемно-пошукові. Відповідно, дослідницька, творча, пошукова, проектна види діяльності мають стати основними видами діяльності учнів у процесі навчання. Ігрові методи навчання мають бути присутніми в інструментарії вчителя, проте не домінувати; серед видів ігор рекомендовано застосовувати дидактичні, ділові, ігри-стратегії тощо.

При складанні освітніх програм закладів освіти та відповідних навчальних планів заклад освіти має повноваження здійснювати перерозподіл навчальних годин навчального плану в межах 15% від загального обсягу навчального навантаження. При цьому можливою є зміна моделей інтеграції освітніх галузей, запропонованих експериментальним навчальним планом.

Планування процесу навчання здійснюється вчителем у довільній формі на основі типових освітніх та модельних навчальних програм, що конкретизують навчальний зміст та розподіл конкретних очікуваних результатів навчання. У пілотних класах учитель може застосовувати розроблені авторськими колективами модельні навчальні програми, створювати на їх основі власні навчальні програми. Учитель може змінювати модельні навчальні програми у частині порядку вивчення пропонованого змісту, формулювання тем та проблемних питань, відображуючи це у календарно-тематичному плані.

Модельні навчальні програми мають таку орієнтовну структуру: тема або назва змістовної лінії, її короткий опис, проблемні питання, опис діяльності учнів, очікувані результати, інструмент оцінювання.

Реалізація змісту мовно-літературної освітньої галузі у 3-х експериментальних класах відбувається таким чином. Українська мова та література вивчається інтегровано, при цьому 5 годин відводиться на вивчення інтегрованого курсу «Українська мова», 2 години відводиться на вивчення «Української мови» у складі інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Іноземна мова вивчається як окремий предмет 3 години на тиждень.

У класах (групах) з навчанням мовою національних меншин або корінних народів розподіл годин мовно-літературної галузі здійснюється закладом освіти та передбачає години на вивчення рідної мови та літератури.

Освітня галузь «Математика» вивчається як окремий навчальний предмет 4 години на тиждень, у складі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» - 1 годину на тиждень.

Освітні галузі «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Технологічна», «Мовно-літературна» (2 години), «Математична» (1 година) вивчаються в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» 7 годин на тиждень.

Зміст пропонованої модельної програми інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 3-го класу передбачає вивчення 9-ти тем, які мають бути враховані також при викладанні інших навчальних предметів:

1. Подорожуємо і відкриваємо світ (вересень)
2. Між минулим і майбутнім (жовтень)
3. Чарівні перетворення (листопад)
4. Енергія (грудень)
5. Світ невідомий (січень)
6. Світ невидимий (лютий)
7. Приховані можливості речей (березень)
8. Погода вдома (квітень)
9. Я- людина (травень).

До кожної з тем пропонується орієнтовний перелік проблемних питань, які структурують зміст навчального предмета. Проблемні питання у 3-му класі формулюються, як і у 2 класі, із дотриманням 4-х складових, які повторюються

у кожній темі та забезпечують системність навчання: 1) пізнання себе; 2) пізнання соціуму; 3) пізнання природи; 4) виведення нового знання, рефлексія.

Терміни вивчення кожної теми визначено з урахуванням конкретних очікуваних результатів, які охоплює кожна з них, утім тривалість може бути змінена вчителем з огляду на конкретні умови навчання та інтереси учнів. На вивчення однієї теми у 3-му класі відводиться один місяць, у межах якого учитель може сам розподіляти навчальний час на дослідження кожного проблемного питання. Наприкінці кожної теми передбачено час на рефлексію та оцінювання компетентностей та навчальних досягнень учнів. Тривалість тематичного циклу визначено з урахуванням 20% резервного часу.

Інформатична освітня галузь вивчається як окремий навчальний предмет 1 годину на тиждень, при цьому у викладанні інформатики передбачено дотримання теми, що вивчається протягом місяця. Поділ класів на групи при проведенні занять з інформатики здійснюється відповідно до наказу МОН від 20.02.2002 № 128.

Оцінювання навчальних досягнень учнів у 3 класі здійснюється вербально та не передбачає виставлення балів, словесних суджень (характеристик) та інших позначок у Класному журналі.

Для 3 класу застосовується формувальне та підсумкове (тематичне та завершальне) оцінювання.

Об'єктами формувального оцінювання є як процес навчання учня, зорієнтований на досягнення визначеного очікуваного результату, так і сам результат навчальної діяльності на певному етапі навчання.

Провідна роль у формувальному оцінюванні належить критеріям, за якими воно здійснюється. Критерії оцінювання визначаються вчителем (із поступовим залученням до цього процесу учнів) відповідно до кожного виду роботи та виду діяльності учнів. Орієнтирами для визначення критеріїв формувального оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Державним стандартом початкової освіти до другого циклу навчання (3 – 4 класи), і очікувані результати, зазначені в освітній програмі закладу загальної середньої освіти (модельних навчальних програмах).

Формувальне оцінювання здійснюється шляхом:

педагогічного спостереження учителя за навчальною та іншими видами діяльності учнів;

аналізу портфоліо учнівських робіт, попередніх навчальних досягнень учнів, результатів їхніх діагностичних робіт;

самооцінювання та взаємооцінювання результатів діяльності учнів;

оцінювання особистісного розвитку та соціалізації учнів їхніми батьками;

застосування прийомів отримання зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння учнями навчального матеріалу («Світлофор», «Мікрофон», «Вихідних квиток» тощо).

У третьому класі рекомендуємо дотримуватись алгоритму діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання та використовувати інструментарій формувального оцінювання, що було запропоновано у методичних рекомендаціях щодо орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів (наказ Міністерства освіти і науки України від 20.08.2018 № 924).

Підсумкове тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів у третіх класах здійснюють наприкінці вивчення теми, кількох тем або певного обсягу навчального змісту предмета.

Підсумкове завершальне оцінювання здійснюється наприкінці навчального року з метою діагностування особистісних та навчальних досягнень учня, визначення освітніх завдань для реалізації індивідуального підходу до дитини у процесі подальшого навчання.

Підсумкове тематичне оцінювання здійснюють вербально за результатами виконання діагностичних робіт, розроблених на основі компетентнісного підходу, які можуть бути усними чи письмовими, у формі тестових завдань, комбінованої роботи, практичної роботи, усного опитування тощо. Форми і види оцінювання, зміст завдань учитель обирає самостійно з урахуванням особливостей учнів класу. Обсяг діагностичних робіт визначають з розрахунку прогнозованого часу на виконання окремих завдань учнями, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхньої готовності до виконання того чи іншого завдання. У третьому класі тривалість виконання діагностичної роботи не повинна перевищувати 35 хвилин (із 40 хвилин уроку 5 хвилин – інструктаж, 35 хвилин – виконання роботи).

Проведення діагностичних робіт учитель передбачає у календарно-тематичному плані, орієнтуючись на кількість тем у межах кожного предмету та результати формувального оцінювання.

Обов'язковим є проведення діагностичних робіт з мовно-літературної, математичної та природничої освітніх галузей. Діагностика навчальних досягнень з таких освітніх галузей як технологічна, інформатична, соціальна і здоров'язбережувальна, громадянська та історична може відбуватися у складі комплексних робіт із використанням компетентнісних завдань у межах інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Проведення окремих діагностичних робіт з цих освітніх галузей не передбачено.

Діагностичні роботи з мистецької та фізкультурної освітніх галузей, а також курсів за вибором не передбачаються.

Для 3-го пілотного класу розроблено систему завдань для вимірювання навчальних досягнень та складників компетентностей учнів. Наприкінці вивчення кожної теми учням пропонуватиметься певний кейс (ситуація) з інтегрованого курсу «Я досліджую світ» із завданнями, результати виконання яких оцінюватимуться за допомогою відповідного інструментарію, що дозволить вчителю та батькам відстежувати динаміку результатів учнів, яка фіксуватиметься та зберігатиметься у портфоліо. Завдання в інтегрованому кейсі охоплюють очікувані результати з усіх освітніх галузей, що інтегруються в курсі «Я досліджую світ», відповідно до модельної навчальної програми. Окремі діагностичні роботи з української мови та читання, математики пропонуватимуться 4 рази на навчальний рік.

Рівні оцінювання компетентностей є вербальними та відповідають рівням оцінювання, що зазначаються у свідоцтві досягнень учнів. Це дозволить синхронізувати результати оцінювання компетентнісних завдань із результатами, отриманими унаслідок формувального оцінювання, та забезпечити всебічну характеристику досягнень учнів та успішність його навчального поступу.

Письмові діагностичні роботи учні виконують у зошитах для діагностичних робіт або на окремих аркушах, бланках тощо. Результатом оцінювання діагностичної роботи є оцінне судження відповідно до шкали оцінювання у свідоцтві досягнень учнів, затвердженому цим наказом, або інше, за вибором учителя, яке фіксують у зошиті (або на окремих аркушах, бланках тощо). У Класному журналі на сторінках «Облік навчальних досягнень учнів» у графі «Зміст уроку» (права сторінка розвороту журналу) фіксують факт проведення діагностичної роботи. У Класному журналі не фіксуються оцінні судження (або інші позначки), що характеризують досягнення учня за результатами діагностичної роботи. Діагностичні роботи та їх результати є відображенням навчального поступу учнів та можуть зберігатися у їхньому портфоліо.

Завершальне підсумкове оцінювання навчальних досягнень учнів передбачає узагальнення інформації про їхній навчальний поступ протягом навчального року, водночас не передбачає проведення окремих діагностичних робіт. Результати завершального підсумкового оцінювання учитель визначає на основі власних педагогічних спостережень, результатів тематичного оцінювання, аналізу портфоліо учня та фіксує у свідоцтві досягнень відповідні позначки за чотирирівневою шкалою: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результату за допомогою вчителя», «потребує уваги та допомоги».

У Класному журналі на сторінці «Зведений облік навчальних досягнень учнів» учитель записує рішення педагогічної ради про переведення учня до наступного класу. У випадку, коли учень не досягнув очікуваних результатів навчання, учень може продовжувати навчання за індивідуальним планом або, за письмовим зверненням батьків (осіб, які їх замінюють), може бути залишеним на повторний курс навчання. При цьому у Класному журналі на сторінці «Зведений облік навчальних досягнень учнів» робиться запис із відповідним рішенням педагогічної ради.

Свідоцтво досягнень заповнюється вчителем двічі на рік. У жовтні заповнюється лише його перша частина, у травні – перша та друга частини свідоцтва досягнень. Проект зразка свідоцтва досягнень за вибором закладу загальної середньої освіти друкується у чорно-білому або кольоровому вигляді у форматі А4 або А5.

У свідоцтві досягнень учитель фіксує розгорнуту інформацію про навчальний поступ учня в школі протягом навчального року з усіх предметів вивчення за показниками, які відповідають визначеним освітньою програмою очікуваним результатам навчання, та надає рекомендації щодо подальшого навчання учня/учениці. Під час заповнення свідоцтва досягнень вчитель може використовувати графічні позначки на власний розсуд. Документ підписують учитель і батьки (особи, які їх замінюють). Оригінал свідоцтва досягнень надається батькам, а його завірена копія зберігається в особовій справі учня в закладі освіти.

Свідоцтво досягнень

ім'я та прізвище учня/ учениці

навчальний рік

клас

Третій клас

Особисті досягнення, опис спостережуваної поведінки та досвіду учня/ учениці	Має значні успіхи	Демонструє помітний прогрес	Досягає результату з допомогою дорослих	Потребує значної уваги і допомоги
Особистісні риси, цінності та наскрізні вміння				
Виявляє інтерес до навчання				
Активно працює на уроці				
Ставить запитання про нове, незрозуміле				
Висловлює свою думку і пояснює її				
Виявляє старанність до навчання				
Працює зосереджено				
Виявляє самостійність у роботі				
Доброзичливо ставиться до інших				
Співпрацює з іншими дітьми: виконує різні ролі в групі, підтримує інших				
Вирішує конфлікти мирним шляхом				

Знаходить успішні шляхи вирішення проблем				
Дотримується правил поведінки під час уроку, гри, відпочинку				
Бере відповідальність за свої дії				
Прогнозує наслідки власних дій				
Бере участь у житті класу				
Керує своїми емоціями, пояснює їх вплив на поведінку				
Висловлює свою думку і пояснює її				
Зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства інших		--	--	
Українська мова, мова відповідного корінного народу та національних меншин (мова навчання)				
Сприймає та уточнює усну інформацію з огляду на ситуацію				
Висловлює власні погляди, підтверджує їх прикладами, враховує думки інших осіб				
Виявляє інтерес до читання, визначає мету читання та обирає відповідні тексти				

Висловлює власне ставлення до творів, літературних персонажів, об'єктів мистецтва і навколишнього світу, наводить прості аргументи щодо власних думок, використовуючи текст, власний досвід та інші джерела				
Створює висловлювання, записує їх, ураховуючи мету та адресата і дотримуючись норм літературної мови				
Пояснює значення слів з урахуванням контексту, будови слова, перевіряє власне розуміння значення слова за словниками				
Математика				
Виконує усно та письмово обчислення в межах тисячі в навчальних і життєвих ситуаціях				
Представляє дані за допомогою таблиць, схем, стовпчикових діаграм				
Продовжує послідовності та				

знаходить пропущені члени				
Використовує різні стратегії розв'язання проблемної ситуації (сюжетної задачі)				
Розв'язує рівняння з однією змінною				
Вимірює величини за допомогою вимірювальних засобів				
Користується годинником і календарем для відстеження і планування подій свого життя				
Переміщується (реально і віртуально) визначеним маршрутом				
Моделює геометричні фігури, визначає їх елементи				
Я досліджую світ				
Планує самостійно спостереження/ експеримент				
Виконує прості спостереження / досліди і описує їх перебіг				
Описує властивості об'єктів та явищ живої і неживої природи та				

встановлює взаємозв'язки між ними				
Розповідає свою мету, мрії та як їх досягнути				
Розпізнає та описує свої емоції, почуття, переживання				
Розповідає про осіб, на яких хоче бути схожим/-ою				
Дбайливо ставиться до навколишнього середовища				
Аналізує вплив звичок на здоров'я, дотримується здорового способу життя				
Розуміє обмеженість ресурсів і раціонально їх використовує				
Дотримується правил безпеки під час різних видів діяльності				
Інформатика				
Описує сутність інформаційних процесів на прикладах із близького середовища				
Шукає інформацію за ключовими словами та зберігає результати пошуку				

Складає лінійні та розгалужені алгоритми на основі їх словесного опису				
Технології				
Пропонує і втілює власні творчі ідеї				
Належним чином користується матеріалами та інструментами				
Планує дії і виготовляє власний виріб				
Пояснює доцільність виробу й описує, чого хотів/-ла досягти				
Мистецтво				
Охоче бере участь у спільних співах, танцях, творенні мистецьких композицій				
Висловлює своє ставлення до мистецьких творів				
Створює художні образи різними засобами				
Представляє результати власної творчості				
Фізична культура				
Бере участь у рухливих іграх, виконує фізичні вправи				

Співпрацює в команді з однокласниками				
Дотримується правил чесної гри				
Іноземна мова				
Визначає в усному повідомленні конкретну інформацію, подану в знайомому повсякденному контексті, якщо мовлення повільне та чітке				
Розпізнає під час читання знайомі імена/ назви, слова та елементарні фрази в коротких, простих текстах				
Реагує на прості твердження, ставить і відповідає на прості запитання, які стосуються знайомих тем				
Описує аспекти свого повсякденного життя за допомогою низки простих речень, використовуючи прості слова та фрази, якщо має змогу заздалегідь підготуватися				
Використовує прості слова, короткі речення та сталі вирази для				

написання коротких простих повідомлень щодо свого повсякденного життя				
Мова національної меншини або відповідного корінного народу (мова вивчення)				
Спілкується просто, але ефективно на відомі теми, формулює власну думку за підтримки співрозмовника, використовуючи мовні кліше				
Пропонує буквально тлумачення прочитаного, формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті				
Створює невелике за обсягом зв'язне письмове повідомлення на знайому тематику				

Рекомендації вчителя

Рекомендації батьків

Генеральний директор

А. О. Осмолівський

написання коротких простих повідомлень щодо свого повсякденного життя				
Мова національної меншини або відповідного корінного народу (мова вивчення)				
Спілкується просто, але ефективно на відомі теми, формулює власну думку за підтримки співрозмовника, використовуючи мовні кліше				
Пропонує буквально тлумачення прочитаного, формулює прямі висновки на основі інформації, виявленої в тексті				
Створює невелике за обсягом зв'язне письмове повідомлення на знайому тематику				

Рекомендації вчителя

Рекомендації батьків

Генеральний директор

А. О. Осмоловський